

1. ΘΕΜΑ

Ανομοίωση: ακολουθία δύο άηχων τριβόμενων → τριβόμενο + στιγμιαίο

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

γράφτηκα < γράφθηκα

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Από Α ΚΕΓ, 1 ΕΚΠΑ και προοδευτικά σε όλα τα επίπεδα – δεδομένων και των κοινωνιογλωσσικών ποικιλιών

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Φωνητική αξία των γραμμάτων – αντιστοιχία γραφής και προφοράς.

Τα σύμφωνα της ελληνικής

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) Παραγωγή αφύσικων ακολουθιών φθόγγων: *γράφθηκα σε ένα φροντιστήριο.*

(β) Αδυναμία αντιστοίχισης κοινών και λόγιων τύπων που παρουσιάζουν διαφορές στα ίδια κατά τα άλλα στοιχεία: *ιδρύθηκε-γράφτηκε, έχει καταριφθεί-έχει ριχτεί.*

(γ) Αδυναμία αντιστοίχισης γλωσσικών και κοινωνιογλωσσικών παραμέτρων: *δημοσιεύθηκε-δημοσιεύτηκε, κατεγράφη-καταγράφηκε.*

(δ) Εσφαλμένη υπεργενίκευση ή υπερδιόρθωση: **ο ναύτης, *ο γραφθός λόγος, *παρέσθη.*

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ένας βασικός κανόνας φωνολογικής ανομοίωσης της νέας ελληνικής ορίζει ότι δεν είναι εύκολα ανεκτές ακολουθίες δύο άηχων τριβόμενων φθόγγων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο δεύτερος φθόγγος τρέπεται κατά την προφορά (και πολύ συχνά και στη γραφή) στον αντίστοιχο («ομοργανικό») κλειστό. Ο κανόνας έχει ευρύτατη εφαρμογή – και κυρίως στην περίπτωση των μεσοπαθητικών καταλήξεων του ρήματος που περιέχουν /θ/:

σκοινί < σχοινί

φτηνός < φθηνός

χτες < χθες

ακούστηκε < ακούσθηκε

γράφτηκε < γράφθηκε

δέχτηκε < δέχθηκε

Ο κανόνας δεν εφαρμόζεται κανονικά σε λόγιες λέξεις (και ιδιαίτερα σε γραπτό επίσημο λόγο):

Το δικαστήριο επείσθη...

Διηγώσθη παροξυσμικός ίλιγγος θέσεως.

Ο κύβος ερρίφθη.

Δεν έχετε αντιληφθεί το πρόβλημα κ. συνάδελφε.

Δεν ελέχθη κάτι τέτοιο.

Η Σύνοδος δεν πρόκειται να ανεχθεί...

Επομένως, σε πολλές περιπτώσεις και οι δύο εκδοχές είναι δυνατό να προφέρονται (ή και να γράφονται) ακόμα και από τον ίδιο ομιλητή ανάλογα με τις περιστάσεις της επικοινωνίας (γραπτός ή προφορικός, επίσημος ή ανεπίσημος λόγος):

*να αντιστοιχισθούν – να αντιστοιχιστούν
έχει δημοσιευθεί – έχει δημοσιευτεί
θα διαδεχθεί – θα διαδεχτεί*

Σε κάθε περίπτωση, είναι πιθανότερο στο γραπτό λόγο μια τέτοια ακολουθία να περιέχει δύο τριβόμενα ενώ στον προφορικό είναι πιθανότερο να προφέρεται ως συνδυασμούς τριβόμενου και κλειστού (δηλ. ακόμα και κάποιος που γράφει ή βλέπει γραμμένο <δημοσιεύθηκε> είναι πιθανό να προφέρει [dimosieftike]).

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οι σχετικές ποικιλίες μπορεί να γίνουν αντιληπτές από τους μαθητές ήδη από τα πρώιμα στάδια της εκμάθησης – καθώς σε φυσικό λόγο ακόμα και ο διδάσκων είναι δυνατό να γράφει ή να βλέπει γραμμένο <χτες> και να προφέρει [xtes]. Οι σχετικές αντιστοιχίες μπορούν να παρουσιαστούν αρκετά εύκολα, ακόμα και με όρους γραφής (και όχι φωνητικούς): με την εξαίρεση των περιπτώσεων <αυ> και <ευ>, τα σύμφωνα που μας ενδιαφέρουν αντιστοιχούν ένα προς ένα με γράμματα του αλφαβήτου. Έτσι, το φαινόμενο μπορεί να παρουσιαστεί αρκετά εύκολα ως εναλλαγή των <σθ> και <στ>, των <φθ> και <φτ> κ.ο.κ.

Οι σχετικοί περιορισμοί, φωνητικοί και κοινωνιογλωσσικοί, θα πρέπει να παρουσιαστούν σε πιο προχωρημένα επίπεδα, και να γίνει σαφές σε ποιες περιπτώσεις είναι υποχρεωτική η μία ή η άλλη γραπτή ή προφορική εκδοχή και σε ποιες η εναλλαγή είναι ελεύθερη.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

AT28: Ανομοίωση στο σχηματισμό αοριστικού θέματος: τριβόμενο + /s/ → κλειστό + [s]

AT29: Ανομοίωση: ακολουθία δύο άηχων κλειστών → τριβόμενο + κλειστό

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: